

HÂRİS b. EBÜ ÜSÂME

kırf, I-II, Medine 1413/1992) adlı eseri, ayrıca Bûsîrî'nin *İthfâ'u'l-hıyere bi-zevâ'idî'l-mesânîdî'l-üşere* ve İbn Hacer el-Askalânî'nin *el-Me'tâlibü'l-âliye fî zevâ'idî'l-mesânîdî's-gemâniye* gibi zevâid kitapları yoluyla zamanımıza intikal etmiştir. Bunların dışında diğer bazı kaynaklar da *Müsned'*den nakilde bulunmuştur (Heysemî, nâşirin mukaddimesi, I, 117-132). Eserdeki âfi isnadlı hadisler ise çeşitli muhaddisler tarafından ayrı cüzler halinde bir araya getirilmiş (a.g.e., I, 102-103), bunlardan *el-Müsned'*in de râvisi olan Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin rivayeti, Ebû Abdullah Abdülazîz b. Abdullah el-Hüleyyîl tarafından tahkik edilerek yayımlanmıştır ('*Avâli'l-Hâris b. Ebî Üsâme*, Riyad 1411). Müellifin muhtemelen tarihçi olması sebebiyle *el-Müsned'*de bir kısmı mürsel hadislerden meydana gelen zayıf ve pek az miktarda uydurma rivayet bulunmaktaysa da eser çoğunluğu itibarıyla sahih ve hasen hadislerden meydana gelmiştir (a.g.e., I, 104). Hadislerin şeyhler esas alınarak rivayet edilmesi (a.g.e., nâşirin mukaddimesi, I, 105), merfû hadisler yanında mevkuf rivayetleri de ihtiva etmesi, ayrıca *Müsnedü'l-meşâyih* adıyla anılması (Sezgin, I, 311) onun mu'cem eserler terbitinde olduğunu göstermektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Cehşiyârî, *el-Vüzerâ' ve'l-küttâb*, s. 136, 241; İbn Hibbân, *eş-Şikâat*, VIII, 183; İbn Abdülber, *Behcetü'l-mecâlis*, I, 358; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VIII, 218-219; Sem'ânî, *el-Ensâb*, III, 79; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, V, 155; İbn Nukta, *et-Takvîd li-ma'rifeti ruvâti's-sünen ve'l-mesânîd* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1408/1988, s. 260-261; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, XIII, 388-390; a.m.f., *Mizânü'l-ittidâl*, I, 442-443; a.m.f., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 619-620; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, II, 194; Heysemî, *Buğyetü'l-bâhiş 'an zevâ'idî Müsnedî'l-Hâris* (nşr. Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkîrî), nâşirin mukaddimesi, Medine 1413/1992, I, 11-132; İbn Hacer, *Li-sânü'l-Mizân*, II, 157-159; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1678, 1682; İbnü'l-İmâd, *Şezerât* (Arnaûd), III, 335; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 258; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, III, 176; Sezgin, *GAS* (Ar.), I, 311; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 95, 153.

AHMET YÜCEL

HÂRİS b. FİHR (Benî Hâris b. Fihri) (بنو الحارث بن فهر)

Kureyş kabilesinin bir kolu.

Fihri Hz. Peygamber'in onuncu dedesidir. Fihri'nin Hâris, Muhârib ve Gâlib adlarında üç oğlu vardır. Gâlib Resûl-i Ekrem'in dokuzuncu dedesidir. Hâris'in Kureyş ka-

bilesinin atası olan Adnân'a kadar uzanan şeceresi şöyledir: Hâris b. Fihri b. Mâlik b. Nadr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr b. Mead b. Adnân. Hâris b. Fihri, Câhiliye devrinde yapılan bir savaşta Kâbe'yi yıkıp taşlarını Yemen'e götürmek ve halkı hac için oraya toplamak isteyen Himyer Meliki Hasân b. Abdülcelâl'i esir almıştı.

Hâris b. Fihri oğulları, Kureyş kabilesi ve bu kabilenin diğer kolları gibi Mekke'de oturur ve ticaretle uğraşırlardı. Abdümenâfoğulları'nın Abdüddâroğulları'na karşı yaptıkları ittifaka Benî Hâris de katılmış ve birincinin safında yer almıştır (bk. HİLFÜ'L-MUTAYYEBİN). Aşere-i mübeşşereden olan Ebû Ubeyde b. Cerrâh Hârisoğulları koluna mensuptur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kelbî, *Cernhere* (Nâci), s. 123-127; Müberrid, *Nesebû 'Adnân*, s. 4; İbn Haldûn, *el-İber*, II, 324; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ* (Şemseddin), I, 405-406; a.m.f., *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 61; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, II, 584; IV, 16, 27, 29, 58, 61-62, 100, 268, 479; Kehhâle, *Mu'cemü' kabâ'ill'l-'Arab*, Beyrut 1402/1982, I, 230-231.

MUSTAFA AĞIRMAN

HÂRİS b. HİLLİZE (الحارث بن حليزة)

Ebû Ubeyde (Ebû'z-Zalim)
el-Hâris b. Hillize b. Mekkûh
el-Yeşkürî el-Bekrî
(ö. 570 [?])

Muallaka şairlerinden.

Irak'ta yaşayan Bekr kabilesinin Yeşkür koluna mensuptur. İbn Sellâm'a göre Câhiliye şairlerinin altıncı tabakasından sayılır. Şiirlerinden sadece muallakası ile bazı beyit ve parçalar günümüze ulaşmıştır. Hakkında bilinenler, kaynakların birbirine yakın rivayetlerle naklettiği gibi Hîre Hükümdarı Amr b. Hind'in huzurunda kabilesini Tağlibliler'e karşı savunmasından ibarettir.

Klasik kaynaklar, İslâmî döneme muallakası ile birlikte az miktarda şiiri intikal edenlerin en iyilerinden sayılan Hâris'in, muallakasını irticâlen söylediğini naklederlerse de son dönem âlimleri, eserin daha önce düşünülüp hazırlanmış olduğu kanaatindedir. Aslında onun kasidesi, edebiyat tenkitçilerinin yedi muallakaya dahil etme hususunda ihtilâf ettikleri kasideler arasındadır. Theodor Nöldeke'ye göre muallakaları toplayan Hammâd er-Râviye, Hâris'in kabilesi Bekr'in âzatlısı olduğu için onların düşmanı Tağlib kabi-

lesinin şairi Amr b. Külsûm'un muallakaları arasında görülen kasidesine karşı Bekroğulları'nı memnun etmek için Hâris'in bu kasidesini muallakâta dahil etmiştir (bk. Cevâd Ali, IX, 509, 566). Kasidenin söylenişine ilgili olarak anlatıldığına göre Bekr kabilesiyle Tağlib kabilesi, aralarındaki bir anlaşmazlığın hali için Hîre Hükümdarı Amr b. Hind'in yanına gitmişler, Tağlib kabilesini Amr b. Külsûm, Bekr kabilesini Nu'mân b. Herim temsil etmiştir. Ancak Hâris b. Hillize, Nu'mân'ın kabilesini temsilde ve Amr'a karşı müdafaada yetersiz kaldığını görünce kalkıp muallakasını okumuştur. Amr b. Hind, Hâris'i cüzzamlı olması sebebiyle perde arkasından dinlemiş, kaside bitince çok memnun olmuş, aradaki perdeyi kaldırarak Hâris'i yanına oturtmuş, ona tabağından yemek ikram etmiş ve neticede Hâris b. Hillize, Amr b. Hind'in Bekr kabilesinin lehinde hüküm vermesini sağlamıştır. Hâris'in muallakasını söylerken 135 yaşlarında olduğu rivayet edilir.

Hâris b. Hillize'nin muallakası, muhtelif şâirlere göre seksen bir ile seksen altı beyit arasında değişmektedir. Şair, klasik Arap kasidesinin yapısına uygun olarak muallakasına aşk ve sevdâ hâtıraları ile başlayıp devesini övdükten sonra kabilesinin kahramanlıklarını, Amr b. Hind'e bağlılıklarını anlatır ve Tağlib kabilesinin bu hükümdar tahta çıktığında ona itaat etmediğini, zorla itaat altına alındığını, ayrıca kendi kabilesinin Amr'ın babası ile iş birliği yaparak başka bir kabileyi mağlûp ettiklerini, böylece her zaman kral ailesinin yanında yer aldıklarını dile getirir. Muallaka, *eyyâmü'l-'Arab**a dair bilgiler ve yer adlarıyla birçok nâdir ve garip kelimeler yanında ustaca kullanılmış edebî sanatlar ve ince tasvirler ihtiva etmesi sebebiyle tarihî ve edebî değere sahiptir. Bundan dolayı edebiyat tenkitçilerinin takdirlerini kazanmıştır. Şair, oymağının kahramanlık ve erdemlerini mükemmel bir üslûpla ifade ettiği için fahriye konusunda darbimesel (efharu mine'l-Hâris b. Hillize) haline gelmiştir (a.g.e., IX, 565-567).

Hâris b. Hillize'nin muallakasını İbnü'l-Enbârî (ö. 328/940) *Şerhu'l-kaşâ'idî's-seb'i't-tivâli'l-câhiliyyât* (nşr. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, Kahire 1963), Ebû Ca'fer en-Nehhâs *Şerhu'l-kaşâ'idî't-tis'ü'l-meşhûrât* (nşr. Ahmed el-Hattâb, Bağdat 1973), Hüseyin b. Ahmed ez-Zevzenî *Şerhu'l-Mu'allakâti's-seb'* (nşr. Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd, Kahire, ts.), Hatîb et-Tebrîzî *Şerhu'l-ka-*